Ми вважаємо, що у сучасних умовах необхідно шукати щось середнє між вищезазначеними підходами. Так, будівництво суспільства „зверху" на умовах планової економіки та державної монополії на всі ресурси рано чи пізно приведе до диктатури та тоталітаризму. А відсторонення держави від управління суспільними процесами з такою же долею ймовірності рано чи пізно призведе до хаосу. Отже, у сучасних умовах побудови в України демократичної держави в якості головних завдань держави повинно стати сприяння розвитку громадянського суспільства, його самоорганізації, забезпечення та захист прав і свобод громадянина, введення суспільно значимих відносин у певні рамки, перешкоджання негативним суспільним процесам.

Список літератури: 1. Кистяковский Б. А. В защиту права (интеллигенция и правосознание) // Вехи. Интеллигенция в России. – М. – 1991. – С. 118. 2. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекций. – М.: Юр. лит. – 1997. – С. 22–23. 3. Остром В. Смысл американского федерализма. Что такое самоуправляющееся общество. – М. – 1993. – С. 13. 4. Чиркин В.Е. Основы государственной власти. – М.: Юристъ – 1996. – 112 с.

КИРИЛЮК Л.В., *магістр права*

Харківський економіко-правовий університет

ПРЕДСТАВНИЦТВО СВІДКА У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ЗА НОВИМ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

У період докорінних змін у сфері кримінально-процесуального законодавства так само актуальним залишається питання здійснення представництва законних інтересів свідка у кримінальному судочинстві.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 66 Кримінального процесуального кодексу України, прийнятого Верховною Радою України від 13 квітня 2012 р. (далі – новий КПК) [1] свідок має право користуватися під час давання показань та участі у проведенні інших процесуальних дій правовою допомогою адвоката, повноваження якого підтверджуються згідно з положеннями ст. 50 цього Кодексу. Разом з тим процесуальне положення цього адвоката не визначено, з чим не можна погодитися.

У юридичній літературі питання про надання свідку правової допомоги вже досліджувалось такими науковцями, як З. Смітієнко, М. Казаренко [2, с. 90], Т. Кадишева, С. Ширинський [3, с. 43], О.А. Зайцева [4, с. 39] та ін.

Цікаву пропозицію висловила О. Белькова, яка у результаті проведеного дослідження чинного кримінально-процесуального законодавства, дійшла висновку, що є всі підстави припустити можливість надання свідку правової допомоги у формі представництва його інтересів. Автор стверджує про наявність законних інтересів свідка, а саме: «інтересу захисту прав від можливого їх порушення або поновлення порушених прав; отримання відшкодування витрат, пов'язаних із викликом для дачі показань; захисту життя, здоров'я, майна свідка, а також життя, здоров'я майна його близьких родичів. Таким чином, існування у свідка законних інтересів зумовлює необхідність надання йому правової допомоги у формі представництва» [5, с. 140].

Також В.Г. Пожар відмічає, що «…представництво свідка повинно знайти послідовне відображення у відповідних статтях кримінально-процесуального закону, що в свою чергу гарантувало б представнику можливість розпоряджатися відповідними правами від імені свідка та захист його прав і свобод у кримінальному судочинстві. Подальший розвиток наукових досліджень особливостей представництва свідка на різних стадіях кримінального судочинства лише сприятиме вдосконаленню процесуального статусу цього нового суб'єкта» [6, с. 5]. Автор обґрунто-

вує тезу, що «… представник свідка – це самостійний суб'єкт кримінально-процесуального провадження, який вступає в процес виключно з метою захисту прав та законних інтересів свідка» [7, с. 11].

Висловлена пропозиція є актуальною. Дійсно, свідок має свої законні інтереси. На дану обставину також звертають увагу такі науковці, як Н.М. Логінова [8, с. 333], С.М. Стахівський [9, с. 13]. Тому адвокат у кримінальному провадженні має надавати свідку юридичну допомогу у формі представництва. Метою участі адвоката в кримінальному провадженні у цьому випадку є надання юридичної допомоги свідку в реалізації інтересів і здійсненні прав, передбачених ч. 1 ст. 66 нового КПК.

Оскільки процесуальний статус адвоката-представника свідка у новому КПК не встановлений, слушно було б доповнити цей Кодекс статтею, яка б визначала його права та обов'язки. Зокрема, у цій статті слід вказати, що адвокат-представник користується правами свідка, інтереси якого він представляє, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо свідком і не може бути доручена представнику.

Необхідно зазначити, що відповідно до кримінально-процесуального законодавства деяких країн адвокат свідка має статус представника. Наприклад, у ст. 92 КПК Республіки Молдова вказано, що особа, викликана як свідок, вправі запросити адвоката, який буде представляти його інтереси у органі кримінального переслідування та супроводжувати при участі в процесуальних діях [10]. На наш погляд, КПК України також доцільно доповнити статтею «Адвокат-представник свідка».

У зв'язку з розглядом даного питання потрібно звернути увагу на те, що новий КПК не регламентує права адвоката щодо надання правової допомоги свідку. Разом з тим у чинному КПК [11], який багато хто з науковців вважає застарілим, це питання врегульовано. При цьому адвокат має статус захисника зі специфічними правами. Так, у ч. 5 ст. 167 КПК зазначається, що у

разі, якщо свідок з'явився на допит із захисником, захисник має право бути присутнім при допиті; надавати у присутності слідчого консультації свідку, якщо фактичні обставини у справі можуть бути використані для кримінального переслідування особисто самого свідка або членів його сім'ї чи близьких родичів; ставити з дозволу слідчого запитання, що підлягають занесенню до протоколу допиту свідка, для уточнення і доповнення його відповідей; заперечувати проти незаконних дій слідчого щодо порядку проведення ним допиту з посиланням на норму закону, яка порушується, що підлягає занесенню до протоколу допиту; оскаржувати дії слідчого в порядку, встановленому цим Кодексом, у разі якщо з характеру і змісту питань випливає, що свідок має допитуватися як підозрюваний. Отже, дана стаття є досить прогресивною щодо регламентації діяльності адвоката по представництву прав та законних інтересів свідка у кримінальному судочинстві і може бути запозиченою новим КПК.

Досліджуючи таку форму представництва як законне представництво свідка, потрібно зазначити, що однією «…з умов законного представництва учасника кримінального процесу є відсутність у нього повної процесуальної дієздатності» [12, с. 531]. Під такою дієздатністю у юридичній літературі розуміється визнана кримінально-процесуальним правом психічна і фізична здатність особи до самостійного здійснення процесуальних дій, тобто до свідомої реалізації своїх кримінально-процесуальних прав та виконання кримінально-процесуальних обов'язків [13, с. 7-8].

Неповнолітня особа – це малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (п. 12 ст. 3 нового КПК). Питання про визнання особи недієздатною чи обмежено дієздатною регламентується главою 2 Цивільного процесуального кодексу України [14].

Крім регламентації участі у кримінальному провадженні законного представника потерпілого, цивільного позивача, підоз-

рюваного, обвинуваченого, у КПК йдеться і про участь у допиті, слідчих (розшукових) діях законного представника неповнолітнього свідка. До такого висновку можна дійти, аналізуючи зміст ст.ст. 226, 227 нового КПК.

Виходячи зі змісту цих статей КПК можна визначити і правовий статус такого представника. Так, відповідно до ч.4 ст. 226 нового КПК до початку допиту йому має бути роз'яснений обов'язок бути присутнім при допиті, а також право заперечувати проти запитань та ставити запитання. У ч. 2 ст. 227 нового КПК конкретизовано, що до початку слідчої (розшукової) дії законному представнику роз'яснюється його право за дозволом ставити уточнюючі запитання малолітній або неповнолітній особі.

На наш погляд, потрібно вдосконалити правовий статус законного представника свідка. Тому новий КПК також доцільно доповнити статтею, у якій слід визначити права та обов'язки цього учасника кримінального провадження.

Законному представнику свідка доцільно надати такі права: 1) знати, у зв'язку з чим і в якому кримінальному провадженні допитується свідок; 2) користуватися під час присутності при допиті правовою допомогою адвоката; 3) ставити за дозволом слідчого, прокурора, суду уточнюючі запитання свідку; 4) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом.

На законного представника свідка потрібно покласти наступні обов'язки: 1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду; 2) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі законному представнику свідка у зв'язку з виконанням його обов'язків.

Розглядаючи питання про статус законного представника

свідка, слід звернути увагу на правову регламентацію його присутності при допиті свідка. Згідно з ч. 1 ст. 226 нового КПК, допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Таким чином, законний представник вправі бути присутнім при кожному допиті свідка, якій не досяг 18 років.

Вважаємо, що більш правильно питання про присутність законного представника свідка при його допиті регулюється у ч. 1 ст. 168 чинного КПК. Відповідно до цієї норми допит неповнолітнього свідка віком до 14 років, а за розсудом слідчого – віком до 16 років проводиться в присутності педагога, а при необхідності – лікаря, батьків чи інших законних представників неповнолітнього. На наш погляд, саме у такій редакції доцільно викласти ч. 1 ст. 226 нового КПК. Пояснюється це тим, що іноді присутність законного представника при допиті неповнолітнього свідка не сприяє отриманню від нього слідчим правдивих показань.

Необхідно наголосити на тому, що у ч. 1 ст. 227 нового КПК йдеться не про присутність, а про забезпечення участі законного представника малолітньої або неповнолітньої особи при проведенні слідчих (розшукових) дій. Однак законодавець передбачив можливість обмеження такої участі.

У ч. 3 ст. 227 нового КПК зазначено, що у виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам малолітнього або неповнолітнього свідка, слідчий, прокурор за клопотанням малолітнього або неповнолітнього чи з власної ініціативи має право обмежити участь законного представника у виконанні окремих слідчих (розшукових) дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні та залучити замість нього іншого законного представника.

Звертає на себе увагу та обставина, що у новому КПК не визначений порядок обмеження участі законного представника

свідка у виконанні окремих слідчих (розшукових) дій, усунення його від участі у кримінальному провадженні та залучення замість нього іншого законного представника. Цю правову прогалину потрібно усунути.

Отже, новий КПК України потребує подальшого вдосконалення механізмів реалізації представниками свідка своїх функцій з захисту прав та законних інтересів осіб, яких вони представляють.

Список літератури: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийнятий Верховною Радою України Законом № 4651-VI від 13.04.2012 р. 2. Смітієнко З., Казаренко М. Представництво та свідок у кримінальному процесі: вирішення питання/ З. Смітієнко, М.Казаренко // Право України. – 1998. – № 4. – С. 89–90. 3. Кадышева Т., Ширинский С. Свидетель тоже нуждается в помощи адвоката / Т.Кадышева, С.Ширинский // Российская юстиция. – 1997. – № 7. – С. 42–43. 4. Зайцев О.А. Правовые основы и практика обеспечения участия свидетеля на предварительном следствии / Зайцев О.А. – М. – 1995. – 91 с. 5. Белькова О. Правова допомога свідку: підстави та порядок надання / О.Белькова // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 6. – С. 137-140. 6. Пожар В.Г. Проблеми представництва свідка у кримінальному судочинстві / В.Г.Пожар // Часопис Академії адвокатури України. – 2009. – № 4. – С. 1–7. 7. Пожар В.Г. Інститут представництва в кримінальному процесі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / В.Г.Пожар. – Одеса. – 2010. – 20 с. 8. Логінова Н.М. Межі диспозитивності в діяльності свідка /Н.М.Логінова //Материалы междунар. науч.-практ. конф. «Эволюция уголовного судопроизводства на постсоветском пространстве» (Киев, 2006).– К.: Университет экономики и права «КРОК», 2006. – Кн. 1. – С. 333. 9. Стахівський С.М. Показання свідка як джерело доказів у кримінальному

процесі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / С.М.Стахівський. – 1996. – 24 с. 10. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова. Кишинев: «Lavialat-Info» SRL, 2009. – 254 с. 11. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 28.12.1960 р.//Відомості Верховної Ради України.-1961. – № 2. – ст. 15. 12. Самолюк В. Обсяг дієздатності особи та її законне представництво у кримінальному процесі / В.Самолюк // Вісник Львівського університету. – 2003. – Вип. 38. – С. 530–537. 13. Полосков В.П. Правоспособность и дееспособность в советском уголовном процессе: автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза» / В.П. Полосков. – М. – 1985. – 24 с. 14. Цивільний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 20 серп. 2010 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А.В. – 2010. – 184 с.

МОРОЗОВА Ю., *студентка факультету права та підприємництва*

Харківський економіко-правовий університет

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: ВЗАЄМОДІЯ ЖІНОЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

На сучасному етапі розвитку Української держави першочерговим завданням є розробка ефективної моделі діяльності громадських організацій, оскільки саме вони мають усі можливості щодо забезпечення належного рівня функціонування державно-управлінської системи, розв’язання нагальних суспільно-економічних та глобалізаційно-інтеграційних проблем державотворення.